

לְפִיכָךְ צָרִיף הָאָדָם לְהַפְקִיד נִשְׁמָתוֹ לִיּוֹצְרוֹ,
וְקוֹרָא חַד פְּסוּקָא דְרַחֲמֵי, כְּגוֹן (תהלים)
בְּיַדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי פְּדִית אוֹתִי ה' אֵל אֲמֵת.⁽¹⁾
וְהוֹאִיל וְהִיא בְּפִקְדוֹן, אַף עַל פִּי שְׁהִיא
מְחוּיֵבֶת בְּכַמָּה חוֹבוֹת, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מְשִׁיב אוֹתָהּ לְחִיקוֹ שֶׁל אָדָם.

בְּעֵינֵי זֶה, צָרִיף לְהִתְנַהֵג בְּמִידוּתוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, וְלִלְכֹת בְּדַרְכָּיו. דְּכַתִּיב, (דברים)
וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָּיו. שֶׁהִרִי נִשְׁמָתוֹ פְּקִדוֹן בְּיָדוֹ
שְׁהִיא מִתְחַת פֶּסֶא הַכְּבוֹד וְהוּא נוֹצֵר מְטַפָּה
סְרוּחָה הִרִי פְּקִדוֹן נִשְׁמָתוֹ בְּיָדוֹ.

וְכַתִּיב אִם חָבַל תִּחְבַּל שְׁלֵמַת רַעַף, אִם חָבַלְתָּ
מַעֲשֵׂיךָ, וְלִכְלַכְתָּ נִשְׁמָתְךָ, שְׁהוּא מְאוּר לְבוּשׁוֹ
לְבוּשׁוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁהוּא רַעַף וְרַע
(דף קח ע"ב) אָבִיךָ. עַד בֵּא הַשְׁמֶשׁ, כְּשִׁיגִיעַ זְמַנְךָ
לְהַפְטֵר מִהָעוֹלָם, תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ. דְּכַתִּיב, (קהלת יב)
וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַנָּה. תָּנָה
לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְּנָה לְךָ.

אִם חָבַל תִּחְבַּל. אִם חָבַל אָדָם מַעֲשֵׂיו, לְאַחַר
כֵּן כְּשֶׁהִגִּיעַ שַׁעֲתוֹ, מֵרֹב חוֹבוֹתָיו לְקוֹנוֹ,
חוֹבֵל אֶת שְׁלוֹ, וְנוֹטֵל נִשְׁמָתוֹ.

לְפִיכָךְ כְּתִיב, (דברים כד יז) לֹא תִחְבֹּל בְּגֵד אֱלֵמָנָה.
מֵאֵי טַעְמָא, הוֹאִיל וּמִשְׁכּוֹנָתוֹ בְּיָדוֹ שֶׁל
מְקוֹם, אֵין צָרִיף לְמַשְׁכֵּן אוֹתָהּ פַּעַם אַחֲרַת.
דְּכַתִּיב, (נחום א ט) לֹא תִקוּם פְּעַמִּים צָרָה. כָּל
הַנְּפֹשׁוֹת בְּיָדוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם זָכוֹ,
נִכְנָסוֹת בְּמַחֲצֵתָן שֶׁל הַצְּדִיקִים בְּגַן עֵדֶן. לֹא
זָכוֹ, נִכְנָסוֹ בְּגִיהֵנָם.

רַבִּי נְחוּנְיָא בְּרִי יוֹסִי אָמַר, מְקוֹם נִתְבַּצֵּר לָהֶם
לְרַשְׁעִים בְּגִיהֵנָם, וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת
וּמִשׁוֹטְטוֹת נִפְשׁוֹתָם בְּעוֹלָם, וְאֵין לָהֶם
מְנוּחָה, וְחוֹזְרוֹת לְגִיהֵנָם, וּבְאוֹת לְאַחֲרֵי כֵן,
וְנִדְחוֹת מִשְׁעָרֵי חַיִּים, וְחוֹזְרוֹת לְעוֹלָם. וּמֵאֵן

לְפִיכָךְ צָרִיף הָאָדָם לְהַפְקִיד
נִשְׁמָתוֹ לִיּוֹצְרוֹ, וְקוֹרָא פְּסוּקָא אַחַד
שֶׁל רַחֲמִים, כְּגוֹן (תהלים לא) בְּיַדְךָ
אֶפְקִיד רוּחִי פְּדִית אוֹתִי ה' אֵל
אֲמֵת. וְהוֹאִיל וְהִיא בְּפִקְדוֹן - אַף
עַל פִּי שְׁהִיא מְחִיבֶת בְּכַמָּה
חוֹבוֹת, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשִׁיב
אוֹתָהּ לְחִיקוֹ שֶׁל אָדָם.

בְּעֵינֵי זֶה צָרִיף לְהִתְנַהֵג בְּמִידוּתוֹ
שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלִלְכֹת
בְּדַרְכָּיו, שְׁכַתוּב (דברים כח) וְהִלַּכְתָּ
בְּדַרְכָּיו. שֶׁהִרִי נִשְׁמָתוֹ פְּקִדוֹן
בְּיָדוֹ, שְׁהִיא מִתְחַת פֶּסֶא הַכְּבוֹד,
וְהוּא נוֹצֵר מְטַפָּה סְרוּחָה. הִרִי
פְּקִדוֹן נִשְׁמָתוֹ בְּיָדוֹ.

וְכַתוּב אִם חָבַל תִּחְבַּל שְׁלֵמַת
רַעַף, אִם חָבַלְתָּ מַעֲשֵׂיךָ וְלִכְלַכְתָּ
נִשְׁמָתְךָ, שְׁהוּא מְאוּר לְבוּשׁוֹ שֶׁל
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁהוּא רַעַף
וְרַע אָבִיךָ - עַד בֵּא הַשְׁמֶשׁ,
כְּשִׁיגִיעַ זְמַנְךָ לְהַפְטֵר מִהָעוֹלָם,
תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ, שְׁכַתוּב (קהלת יב)
וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
נָתַנָּה. תָּנָה לוֹ כְּמוֹ שֶׁנִּתְּנָה לְךָ.

אִם חָבַל תִּחְבַּל. אִם חָבַל אָדָם
מַעֲשֵׂיו, לְאַחַר כֵּן כְּשֶׁהִגִּיעַ שַׁעֲתוֹ,
מֵרֹב חוֹבוֹתָיו לְקוֹנוֹ, חוֹבֵל אֶת
שְׁלוֹ וְנוֹטֵל נִשְׁמָתוֹ.

לְפִיכָךְ כְּתוּב לֹא תִחְבֹּל בְּגֵד
אֱלֵמָנָה. מֵהַ טַעַם? הוֹאִיל
וּמִשְׁכּוֹנָתוֹ בְּיָדוֹ שֶׁל מְקוֹם, אֵין
צָרִיף לְמַשְׁכֵּן אוֹתָהּ פַּעַם אַחֲרַת,
שְׁכַתוּב (נחום א) לֹא תִקוּם פְּעַמִּים
צָרָה. כָּל הַנְּפֹשׁוֹת בְּיָדוֹ שֶׁל
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אִם זָכוֹ -
נִכְנָסוֹת בְּמַחֲצֵתָן שֶׁל הַצְּדִיקִים
בְּגַן עֵדֶן. לֹא זָכוֹ - נִכְנָסוֹ בְּגִיהֵנָם.
רַבִּי נְחוּנְיָא בְּרִי יוֹסִי אָמַר, מְקוֹם
נִתְבַּצֵּר לָהֶם לְרַשְׁעִים בְּגִיהֵנָם,
וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת וּמִשׁוֹטְטוֹת
נִפְשׁוֹתָם בְּעוֹלָם וְאֵין לָהֶם
מְנוּחָה, וְחוֹזְרוֹת לְגִיהֵנָם, וּבְאוֹת
לְאַחֲרֵי כֵן, וְנִדְחוֹת מִשְׁעָרֵי חַיִּים,
וְחוֹזְרוֹת לְעוֹלָם. וּמֵי הֵם? אוֹתָם

אינון. אותם שהפגמו את בריתם. ולא נתעסקו בפריה ורביה.

עד שבא הקדוש ברוך הוא, ובונה אותם, ושותל ונוטע אותם בעולם. משל לאדם שנטע אילן. וראה שלא הצליח, עקרו ושותלו במקום אחר. וכן פעמים רבות, דכתיב, (איוב לג כט) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר.

עד שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו (עמוס ו ב). (ארבע פעמים חוזר האדם) ארבעה פתחים בשמים, ובכל פתח ופתח מנינים. הראשונים רחמנים, ועקרו ושתלו במקום אחר. אם שב בתשובה, הראשונים הרחמנים אומרם לו, צא מן הפתח הזה, ונעזור לך שתצא מן הפתח הזה.

ברזמא זו השניים והשלישים, אם ישוב בתשובה, וירויח כבתחלה. הרי הראשונים שניים ושלישים נעשו פולם רחמנים, ויוציאוהו. אבל אם יבא לפתח הרביעי, לא יצא לעולם. שנאמר, על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו. ואינון אותם שהפגמו ברית קודש.

מאי טעמא, דתנינן, אמר רבי יוסי אמר רבי יודא, מפני שממעט את הדמות. ומנדין אותם בעולם הבא, ומתמעטין מעשיהם לפני המקום. ועליהם כתיב, (ישעיה סו כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי פי תולעתם לא תמות. שכל הפוגם בריתו, כפיכול, כאלו פוגם במקום אחר.

רבי יוסי פתח, (תהלים קכז ה) אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם וגו'. במתעסק בפריה ורביה הפתוב מדבר. מאי לא יבושו פי ידברו את אויבים בשער.

שהפגמו את בריתם ולא נתעסקו בפריה ורביה.

עד שבא הקדוש ברוך הוא ובונה אותם, ושותל ונוטע אותם בעולם. משל לאדם שנטע אילן. וראה שלא הצליח, עקרו ושותלו במקום אחר. וכן פעמים רבות, דכתיב (איוב לג כט) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר.

עד שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו (עמוס ב). (ארבעה פתחים חוזר האדם) ארבעה פתחים בשמים, ובכל פתח ופתח מנינים. הראשונים רחמנים, ועקרו ושתלו במקום אחר. אם שב בתשובה - הראשונים הרחמנים אומרם לו: צא מן הפתח הזה, ונעזור לך שתצא מן הפתח הזה.

ברזמא זו השניים והשלישים. אם ישוב בתשובה וירויח כבתחלה, הרי הראשונים שניים ושלישים נעשו פולם רחמנים ויוציאוהו. אבל אם יבא לפתח הרביעי, לא יצא לעולם, שנאמר על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו. והם אותם שהפגמו ברית קודש.

מה הטעם? ששנינו, אמר רבי יוסי אמר רבי יודא, מפני שממעט את הדמות. ומנדין אותם בעולם הבא, ומתמעטים מעשיהם לפני המקום, ועליהם כתיב (ישעיה סו) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי פי תולעתם לא תמות. שכל הפוגם בריתו, כפיכול כאלו פוגם במקום אחר.

רבי יוסי פתח, (תהלים קכז) אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם וגו'. במתעסק בפריה ורביה הפתוב מדבר. מהו לא יבושו פי ידברו את אויבים בשער?

אָלֵא בְּזִמְנֵי שְׁהָאָדָם יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וְנִפְשׁוּ בָּאָה לִיפְנֵי בְּמָקוֹם הָרְאוּי לָהּ, כִּמְהָ מְלֹאכֵי חֲבֵלָה עוֹמְדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וְכִמְהָ מְלֹאכֵי שְׁלוֹם עוֹמְדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, זָכָה, מְקַדְיָמִים לוֹ מְלֹאכֵי שְׁלוֹם, וְאוֹמְרִים לוֹ שְׁלוֹם בּוֹאֵךְ. לֹא זָכָה, מְלֹאכֵי חֲבֵלָה מְקַדְיָמִים לוֹ, וְאוֹמְרִים (ישעיה ג יא) אוֹי לְרָשָׁע רַע כִּי גָמוּל יִדְּיו יַעֲשֶׂה לוֹ.

וּבִמָּן אִיהוּ. מִי שֶׁלֹּא נִתְעַסַּק לְהַנִּיחַ בֶּן בְּעוֹלָם הַזֶּה. שְׁכָל הַמְּנִיחַ בֶּן בְּעוֹלָם הַזֶּה, וּמְלַמְדוֹ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵין מְלֹאכֵי חֲבֵלָה וְגִייהֶנָם שׁוֹלְטִים בוֹ. הֵדָא הוּא דְכַתִּיב, (תהלים קכו ה) לֹא יִבְשׁוּ כִּי יִדְבְּרוּ אֶת אוֹיְבֵים בְּשַׁעַר, אֱלוֹ מְלֹאכֵי חֲבֵלָה, שְׁאִינָם יְכוּלִים לְשַׁלוּט עָלָיו.

שְׁרָא יֹאמֵר אָדָם, הֲרִי תוֹרְתִי וּמַעֲשִׂים טוֹבִים מְגִינִים עָלַי, וְלֹא אֶתְעַסַּק בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה. אֲלֵא אָף עַל פִּי שְׁיֵשׁ בְּיָדוֹ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵינוֹ נִכְנָס בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֵין לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא.

כְּגוֹן חַד מַחְבְּרָנָא, דְּאֶפְקוּהוּ מִתְּלִיסַר תְּרַעִין דִּיהוּא עֲלָמָא, דְּאֶלְמָלָא קְלִיָּה דְרַבִּי יוֹדָא חֲסִידָא, אֶתְטְרִיד מִתְרִין עֲלָמִין. שְׁהֲרִי אֵין לָךְ אָדָם בַּעַל תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כַּחֲזַקְיָה מְלָךְ יְהוּדָה עָלָיו הַשְׁלוֹם, וְכַתִּיב בִּיה, (ישעיה לח א) כֹּה אָמַר ה' צוֹ לְבֵיתְךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תַחֲיָה, כִּי מֵת אַתָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תַחֲיָה בְּעוֹלָם הַבָּא. רַבִּי יוֹחָנָן הָוֵה דְרִישׁ, (קהלת יא ו) בְּבִקְרָה זֶרַע אֶת זֶרַעַךְ וְלַעֲרֹב אֶל תַּנַּח יָדְךָ וּגו'. צְרִיף אָדָם לְהַתְעַסַּק בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה, בְּבַחְרוּתוֹ וּבְזַקְנוֹתוֹ, דְּלֹא יִשְׁתַּבֵּי מִינֵיהּ, אָף עַל פִּי דְאִיהוּ סְבָא, לֹא יִסְלַק גְּרַמֵּיהּ. מֵאֵי טַעְמָא. כִּי

אָלֵא בְּזִמְנֵי שְׁהָאָדָם יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִפְשׁוּ בָּאָה לִיפְנֵי בְּמָקוֹם הָרְאוּי לָהּ, כִּמְהָ מְלֹאכֵי חֲבֵלָה עוֹמְדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וְכִמְהָ מְלֹאכֵי שְׁלוֹם עוֹמְדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, זָכָה - מְקַדְיָמִים לוֹ מְלֹאכֵי שְׁלוֹם וְאוֹמְרִים לוֹ שְׁלוֹם בּוֹאֵךְ. לֹא זָכָה - מְלֹאכֵי חֲבֵלָה מְקַדְיָמִים לוֹ וְאוֹמְרִים (ישעיה ג יא) אוֹי לְרָשָׁע רַע כִּי גָמוּל יִדְּיו יַעֲשֶׂה לוֹ. וּבִמָּן הוּא? מִי שֶׁלֹּא נִתְעַסַּק לְהַנִּיחַ בֶּן בְּעוֹלָם הַזֶּה. שְׁכָל הַמְּנִיחַ בֶּן בְּעוֹלָם הַזֶּה וּמְלַמְדוֹ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵין מְלֹאכֵי חֲבֵלָה וְגִייהֶנָם שׁוֹלְטִים בוֹ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (תהלים קכו) לֹא יִבְשׁוּ כִּי יִדְבְּרוּ אֶת אוֹיְבֵים בְּשַׁעַר. אֱלוֹ מְלֹאכֵי חֲבֵלָה שְׁאִינָם יְכוּלִים לְשַׁלֵּט עָלָיו.

שְׁרָא יֹאמֵר אָדָם, הֲרִי תוֹרְתִי וּמַעֲשִׂים טוֹבִים מְגִינִים עָלַי, וְלֹא אֶתְעַסַּק בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה. אֲלֵא אָף עַל פִּי שְׁיֵשׁ בְּיָדוֹ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵינוֹ נִכְנָס בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֵין לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא.

כְּמוֹ אֶחָד מִחְבְּרָנָא, שֶׁהוֹצִיאָהוּ מִשְׁלֵשָׁה עָשָׂר שְׁעָרִים שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁאֶלְמָלָא קוּלוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹדָא חֲסִידָא, אֶתְטְרִיד מִתְרִין עֲלָמִין. שְׁהֲרִי אֵין לָךְ אָדָם בַּעַל תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כַּחֲזַקְיָה מְלָךְ יְהוּדָה, עָלָיו הַשְׁלוֹם, וְכַתוּב בוֹ (ישעיה לח) כֹּה אָמַר ה' צוֹ לְבֵיתְךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תַחֲיָה. כִּי מֵת אַתָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תַחֲיָה בְּעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי יוֹחָנָן הָוֵה דוֹרֵשׁ, (קהלת יא) בְּבִקְרָה זֶרַע אֶת זֶרַעַךְ וְלַעֲרֹב אֶל תַּנַּח יָדְךָ וּגו' - צְרִיף לְהַתְעַסַּק בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה, בְּבַחְרוּתוֹ וּבְזַקְנוֹתוֹ שֶׁלֹּא יַעֲזֹב מִמֶּנּוּ, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא זָקֵן לֹא